

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Inhoudelijke Ondersteuning**

aan De leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport

datum 29 januari 2020

Betreffende wetsvoorstel:

35173

Wijziging van de Embryowet in verband met de aanpassing van het verbod op geslachtskeuze en gebruik van geslachtscellen en embryo's ten behoeve van kwaliteitsbewaking

Eindstemming wetsvoorstel

Het voorstel is op 28 januari 2020 aangenomen door de Tweede Kamer.

Voor: SP, PvdA, GroenLinks, PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, D66, VVD, CDA, ChristenUnie, PVV, FvD en Van Haga

Tegen: de fractie van de SGP.

Verworpen amendementen

Diverse artikelen

6 → 7 → **10** (Ploumen en Ellemeet) over kweken van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek

Dit amendement beoogt een nee-tenzij in te voeren, onder strikte voorwaarden, ten aanzien van het kweken van embryo's. In de vorige kabinetsperiode kwam Minister Schippers met eenzelfde voorstel om onder strikte voorwaarden wel embryo's te mogen kweken ten behoeve van de behandeling van mensen met aangeboren onvruchtbaarheid, onvruchtbaarheid ten gevolge van behandeling van kanker en bij ernstige erfelijke aandoeningen om te voorkomen dat kinderen met deze aandoening worden geboren. De overweging was destijds onder meer: als het straks in het buitenland wel kan willen Nederlandse ouders het ook, om de kwaliteit van de zorg hoog te houden moeten

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

datum 29 januari 2020

blad 2

Nederlandse onderzoekers zich de techniek in vroeg stadium eigen kunnen maken. Voor de indieners staat het belang van dit onderzoek voorop: voor mensen met aangeboren onvruchtbaarheid, voor mensen die na een zware behandeling tegen kanker onvruchtbaar zijn geworden en voor mensen met een kinderwens en een ernstige erfelijke aandoening in de familie.

Voor onderzoek zou het mogelijk moeten zijn om embryo's specifiek voor onderzoek te maken (onderzoeksembryo's). Dit is nu in Nederland niet toegestaan. Bovendien gaat het bij sommige nieuwe technieken om technieken waarbij op een alternatieve manier eicellen of zaadcellen gemaakt worden. Om deze nieuw gemaakte eicellen of zaadcellen te toetsen op functionaliteit, effectiviteit en veiligheid, zullen er met behulp van deze eicellen en/of zaadcellen embryo's gemaakt moeten worden. Dat is nu niet toegestaan. Er is vanuit het veld wel duidelijk behoefte aan dit onderzoek als onderdeel van een zorgvuldige introductie van nieuwe technieken en evaluatie van bestaande technieken. Immers, het alternatief zou zijn om direct kinderen te maken met deze techniek zonder te weten of dat wel veilig is. Sjoerd Repping, destijds Hoogleraar Humane Voortplantingsbiologie (UvA) gaf tijdens het in de Tweede Kamer georganiseerde ronde tafelgesprek aan: *«Embryonale stamcellen zijn nuttig voor het bestuderen van differentiatie van allerlei verschillende celtypes. Deze cellen zijn echter niet bruikbaar als vervanging van echte embryo's. Stamcellen kunnen zich niet ontwikkelen tot volledige individuen maar alleen tot losse celtypes in het laboratorium.*

De in het regeerakkoord opgenomen tekst dat «wordt ingezet op onderzoek naar de mogelijkheid van het gebruik van (geïnduceerde) pluripotente stamcellen voor onderzoek ter voorkoming van ernstige erfelijke ziekten» lijkt een onlogische redentatie. Het doel van stamcelonderzoek is niet om ernstige erfelijke ziektes te voorkomen, daarvoor zijn stamcellen ongeschikt. Voor het voorkomen van het doorgeven van erfelijke ziektes zal er onherroepelijk moeten worden ingegrepen in de kiembaan en derhalve in zaadcellen, eicellen of preïmplantatie embryo's. Samenvattend zijn vanuit onderzoeksperspectief noch blastoiden, noch embryonale (of andere) stamcellen geschikt als alternatief voor menselijke embryo's. Dat geldt zowel voor onderzoek naar de effectiviteit en veiligheid van huidige en toekomstige voortplantingsbehandelingen als voor onderzoek ter voorkoming van ernstige erfelijke ziekten. Alleen het opheffen van het tijdelijke verbod uit 2002 op het maken van embryo's voor onderzoek zal dit onderzoek mogelijk maken.»

Voorstellen voor onderzoek met embryo's moeten nu al door speciale commissie beoordeeld worden (CCMO, Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek). CCMO toetst op: 1) het onderzoek moet redelijkerwijs leiden tot nieuwe inzichten op het terrein van de hierboven genoemde medische wetenschap en direct relevant zijn voor de kliniek; 2) de resultaten zijn uitsluitend verkrijgbaar door speciaal daarvoor embryo's tot stand te brengen; 3) het onderzoek en de uitvoering ervan moeten voldoen aan de geldende kwaliteitseisen voor wetenschappelijk onderzoek; 4) het medisch doel en de daaraan gekoppelde opzet van het onderzoek staan in redelijke verhouding tot de bezwaren van het speciaal voor onderzoek tot stand brengen van embryo's. Indieners menen dat het extra toetsingskader van de huidige regering waarbij de nadruk ligt op «politieke bezinning» in dit geval tot stilstand leidt die grote gevolgen heeft voor mensen. Bovendien is zelfs aan het door het kabinet opgestelde criterium dat er discussie en bezinning moet hebben

datum 29 januari 2020

blad 3

plaatsgevonden, ruimschoots voldaan. Over de Embryowet is deze discussie immers al jaren aan de gang, uit de evaluaties van de Embryowet in 2012 en 2006 bleek al dat een verbod belemmerend werkt.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en Van Haga

Diverse artikelen

9 (Hijink) over kweken van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek naar kweekvloeistof

Dit amendement beoogt een uitbreiding van onderzoek naar kweek-vloeistoffen te realiseren om zo de effectiviteit van ivf-behandelingen te verbeteren. Het amendement regelt dat wetenschappelijk onderzoek met speciaal daarvoor tot stand gebrachte embryo's uitsluitend wordt toegestaan voor zover dat leidt tot nieuwe inzichten naar de effecten van kweekvloeistoffen die in verband met ivf-behandelingen worden gebruikt. Een behoefte die onder onderzoekers duidelijk naar voren kwam in het rondetafelgesprek over de Embryowet op 4 juni 2018. Kweekvloeistoffen zijn de vloeistoffen waarin embryo's worden gekweekt ten tijde van de ivf-behandeling. Momenteel doet de vreemde situatie zich voor dat het niet is toegestaan dergelijk onderzoek uit te voeren, terwijl het wel is toegestaan kweeksystemen te gebruiken in ivf-behandelingen waarvan niet bekend is wat de precieze effecten zijn. Zo is op dit moment nog onvoldoende bekend over de effecten van de samenstelling van dit soort vloeistoffen terwijl wel bekend is dat kweekmedia kunnen leiden tot een lager geboortegewicht, wat gerelateerd is aan een breed scala aan veel voorkomende aandoeningen later in het leven.

De indiener is van mening dat ivf-behandelingen zo zorgvuldig mogelijk plaats dienen te vinden. Aangezien zowel restembryo's, synthetische embryo's als muisembryo's ongeschikt zijn voor dergelijk onderzoek naar kweekvloeistoffen is een uitbreiding van de Embryowet volgens de indiener noodzakelijk. De indiener concludeert dat door dit onderzoek mogelijk te maken en zo de kweekomstandigheden te verbeteren, de effectiviteit van de ivf-behandelingen sterk kan toenemen. Door behandelingen effectiever te maken, heb je minder vaak ivf te doen en heb je dus minder vaak embryo's nodig. Het aantal embryo's dat verloren gaat, neemt daarmee dus af. Momenteel gaat zo'n 95% van de embryo's verloren, dit percentage kan door de voorgestelde uitbreiding van het onderzoek flink dalen terwijl de effectiviteit en veiligheid van ivf-behandelingen wordt verbeterd. Het tot stand mogen brengen van embryo's voor dit onderzoek zou bijdragen aan de zorgvuldige introductie van deze nieuwe kweekomstandigheid en een veilige introductie in de klinische praktijk. Een verruiming van de Embryowet is daartoe volgens de indiener noodzakelijk.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen en Van Haga

Artikel I, onderdeel C

11 → 12 → **13** (Ellemeet en Ploumen) over een uitzondering op het verbod van geslachtskeuze bij dragerschap

Met dit amendement beogen de indieners ook dragerschap van ernstige geslachtsgebonden genetische afwijkingen en genetische afwijkingen met een ongelijke geslachtsincidentie te

datum 29 januari 2020

blad 4

voorkomen. Op het moment dat geslachtskeuze is toegestaan om dragerschap van dergelijke ernstige genetische afwijkingen uit te sluiten, kunnen deze ernstige ziektes in volgende generaties worden voorkomen. Het selecteren op dragerschap heeft een aantal voordelen. Ten eerste wordt het moment van selectie op basis van geslacht in het huidige voorstel van de Minister enkel uitgesteld. Met dit amendement wordt slechts in een eerder stadium de situatie voorkomen die ook dit kabinet wil voorkomen, namelijk het overdragen van een ernstige geslachtsgebonden erfelijke aandoening of een aandoening met een ongelijke geslachtsincidentie. Daarnaast is het onzeker of een bij toekomstige generaties dragers van een dergelijke ernstige ziekte er dan van op de hoogte zijn dat zij dragers zijn van een genetische afwijking. De kans is aanwezig dat deze kennis in de tweede of derde generatie verloren gaat, met alle gevolgen van dien.

Door selecteren op dragerschap toe te staan, ontstaat niet direct de mogelijkheid om op alle genetische afwijkingen te selecteren. Of iemand in aanmerking komt voor selectie van geslacht om dragerschap te voorkomen, wordt nodig steeds bepaald door het multidisciplinaire team en de indicatiecommissie PGD. Alleen als het dragerschap aan alle eisen voldoet, dan kan er door ouders worden geselecteerd op geslacht.

Verworpen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, FvD en Van Haga

Moties

14 (Ploumen en Ellemeest) over embryoselectie en het kweken van embryo's nadrukkelijker uitdragen in de samenleving

Aangenomen. Voor: SP, de PvdA, GroenLinks, de PvdD, DENK, Van Kooten-Arissen, 50PLUS, D66, de VVD en Van Haga